

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**Робоча програма нормативної дисципліни
Навчальна дисципліна
«Філософські проблеми наукових досліджень»**

2013 р.

Робоча програма дисципліни «Філософські проблеми наукових досліджень»
Для магістрів всіх спеціальностей
Викладач: доц. Павленко І.В.

Модулі	Змістовні модулі	Аудиторні години	Самостійна робота	Загальний час
1	2	3	4	5
№1	Лекції – 1 семестр, 1 чверть (1-8 тиждень) Аудиторні: 2 години на тиждень			
	1. Ціль і предмет філософії науки. Філософія, наука, методологія: аспекти взаємодії.	2	38,00	72,00
	2. Гносеологічні особливості наукового знання. Розрізнення емпіричного і теоретичного: факт і теорія.	2		
	3. Структурні особливості наукового знання. Загальнонаукові методи.	2		
	4. Проблема істини у філософії і науці. Основні теорії істини.	2		
	5. Питання про сутність техніки. Проблема співвідношення науки і техніки.	2		
	6. Наука як соціальний інститут. Етичні проблеми науки. Наука і суспільство.	2		
	7. Наука стародавнього світу. Методологічні новації античності.	4		
	8. Методологічні настанови мислителів Середніх віків. Пошук методу в епоху Відродження.	2		
	9. Рационалізм і емпіризм в європейській філософії XVII-XVIII ст. Теорія пізнання Канта.	4		
	10. Позитивістська концепція науки. Періодизація аналітичної філософії та її головні здобутки.	2		
	11. Концепція наукових революцій Т.Куна. Методологічний фальсифікаціонізм К.Поппера. Методологія науково-дослідницьких програм І.Лакатоса.	2		
	12. Проблема релятивізму в філософії і науці. Анархічна епістемологія П.Фейєрабенда.	2		
	13. Альтернативні теорії науки. Феноменологія. Герменевтика. Постструктуралістські теорії науки.	4		
Контрольна модульна робота за розкладом занять (КМР): 9-10 тижні	2			
	Разом:	34		
№2	Практичні заняття Аудиторні: 1 година на тиждень			
	1. Феномен науки. Особливості наукового пізнання.	2	18,00	36,00
	2. Наука, філософія, міфологія, релігія – аспекти взаємодії.	4		
	3. Структура науки. Особливості наукового методу.	2		
	4. Наука як соціальний інститут. Соціальні та етичні аспекти науки і наукового пізнання.	2		
	5. Сучасні філософські теорії науки. Проблема істини.	4		
	6. Перспективи науки у сучасному світі.	2		
Захист практичного модуля за розкладом занять: 9-10 тиждень	2			
	Разом:	18		
	Разом по дисципліні:	52	56	108
	Частка навантаження:		0,63	

Завідувач кафедри, професор,
доктор філософських наук

Ю.О.Шабанова

**Питання залікової контрольної роботи
з курсу «Філософські проблеми наукових досліджень»**

1. Визначення науки.
2. Розмежування наукового і ненаукового знання.
3. Міф і наука.
4. Історична типологія стосунків філософії і науки.
5. Наука і релігія.
6. Наука як соціальний інститут. Наука і суспільство.
7. Етичні аспекти сучасної науки.
8. Предмет філософії науки. Основні аспекти філософського вивчення науки.
9. Сучасні підходи до класифікації наук.
10. Розрізнення емпіричного і теоретичного: факт і теорія.
11. Проблема достовірності наукового знання.
12. Структура емпіричного дослідження.
13. Структура і функції наукової теорії.
14. Аксиоматичний і гіпотетико-дедуктивний зразки побудови теорії.
15. Загальні логічні процедури і їх роль у науці.
16. Загальнонаукові методи. Моделі та їх використання у сучасній науці.
17. Проблема істини у науці і філософії. Сучасні теорії істини.
18. Логіко-лінгвістичні аспекти наукового знання.
19. Проблема співвідношення науки і техніки.
20. Антична натурфілософія. Атомізм Демокріта.
21. Методологічна реконструкція теорій Платона і Аристотеля.
22. Методологічні пошуки у філософії Середніх віків. Реалізм і номіналізм.
23. Науково-методичний проект Ф. Бекона. Натурфілософія Галілея і Ньютона.
24. Раціоналізм у європейській філософії XVII ст. Р. Декарт.
25. Теорія пізнання І. Канта.
26. Діалектика як загально-філософська методологія. Діалектика і метафізика.
27. Виникнення позитивізму. О. Конт.
28. Класифікація наук Г. Спенсера.
29. Основи наукової раціональності: онтологічні передумови науки.
30. Ідеал науковості і проблема редукціонізму.
31. Релятивізм наукового знання і проблема істини.
32. Холізм у теоріях XX ст.
33. Свідомість людини як філософська і методологічна проблема.
34. Логіко-семантичні ідеї Г. Фреге.
35. Логічний атомізм і теорія типів Б. Рассела.
36. Віденський гурток. Фізикалізм і верифікаціонізм.
37. Конвенціоналізм як принцип побудови наукових теорій.
38. Лінгвістична філософія. Л. Вітгенштейн.
39. Семіотика. Її історія, підрозділи і напрями використання.
40. Методологічний фальсифікаціонізм К. Поппера.
41. Теорія «онтологічної відносності» В. Куайна.
42. Сучасні теорії ментальності. Дж. Р. Серл.
43. Еволюціоністська модель розвитку науки. С. Тулмін.
44. Концепція наукових революцій Т. Куна.

45. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
46. Анархічна епістемологія П. Фейєрабенда.
47. Феноменологія Е. Гуссерля.
48. Герменевтика як метод гуманітарних і соціальних наук.
49. Структуралізм як філософська методологія.
50. Філософія науки епохи постмодерну: постструктуралізм і гендерна теорія.

Перелік контрольних питань до семінарських занять (практичний модуль)

1. Визначте межі, позначте зміст предметів «філософія науки», «методологія».
2. Перелічіть найважливіші особливості взаємодії філософії, науки, методології.
3. Яка роль історико-культурних і логіко-методологічних факторів у взаємодії філософії і науки?
4. Порівняйте і дайте оцінку наслідкам революцій у науці і філософії.
5. Представте ключові зміни в ставленні до науки в постіндустріальному суспільстві.
6. Що являє собою наука як соціальний інститут?
7. Місце і взаємний вплив міфологічного і раціонального в різні періоди становлення науки.
8. Визначте співвідношення метафізики і фізики, як воно мінялося.
9. Визначте раціональне і позараціональне, вкажіть можливості для їх узгодження в рішенні пізнавальних завдань.
10. Визначте теоретичний і емпіричний рівні наукового знання та їх співвідношення.
11. Категоріальне знання, яке його співвідношення з емпіричним і теоретичним знанням.
12. Відтворіть гносеологічну схему сходження від чуттєво-конкретного до абстрактного і до розумово-конкретного, вкажіть яке її методологічне значення.
13. Виділіть етапи в реалізації схеми сходження в процесі теоретизації.
14. Дайте визначення наукової теорії.
15. Методи побудови наукових теорій і поняття теоретизації. Структури поширених у науці теорій.
16. Який методологічний потенціал міфологічного мислення, на яких стадіях дослідницького процесу і яким чином він може бути використаний.
17. Яким чином у давніх символах здійснюється зв'язок метафізики, онтології, методології?
18. Наведіть приклади застосування символів давньої філософії для систематизації матеріалу з будь-якої області науково-практичних інтересів.
19. Визначте методи абстрагування і ідеалізації. Наведіть схеми цих методів, дайте приклади.
20. Яке методологічне значення мають майєвтика Сократа, анамнесис і пайдейя Платона, аналітика (мімесис і топіка) Арістотеля.
21. Проінтерпретуйте можливості побудови міркувань у руслах апофатичної і катафатичної традицій.
22. Методи номіналізму, реалізму, властиві філософії Середніх віків.

23. Назвіть найважливіші методологічні новації епохи Відродження, Нового часу і наведіть їх приклади.
24. Яким чином будуються стосунки між філософією, натурфілософією, наукою?
25. Позитивізм як явище інтелектуальної культури: визначення, стосунок до філософії і до науки.
26. Причини краха програми логічного позитивізму
27. Критерії науковості і раціональності, розвинені в постпозитивізмі
28. Основні течії постпозитивізму, характеристики пізнавальних програм, запропонованих К. Р. Поппером, І. Лакатосом, Т. Куном, П. Фейєрабендом, С.Тулміном
29. Сучасна аналітична філософія: термінологічний апарат, методи.
30. Особливості структуралістської програми.
31. Методологічний зміст і особливості феноменології: зв'язок філософської традиції і інновацій.
32. Постмодерністське тлумачення методології: новий етап чи занепад?
33. Методологічний зміст і порівняльний аналіз програм механіцизму, редуccionізму, еволюціонізму, холізму.
34. Схожість і відмінність в методологічних програмах природничих, гуманітарних, технічних наук.

**Індивідуальні завдання (лекційний модуль)
з курсу “Філософські проблеми наукових досліджень”**

1. Концепції походження науки.
2. Схожість і відмінність філософії та науки, проблема їх стосунків.
3. Пізнавальний, особистісний, соціальний фактори в становленні науки.
4. Метафізика і фізика: історія і перспективи взаємодії.
5. Раціональне і позараціональне як фактори пізнання.
6. Наука як соціальний інститут.
7. Проблема інтеграції наук.
8. Математизація у науці.
9. Ключові винаходи в історії людського суспільства.
10. Сутність міфу і його відношення до наукових знань.
11. Уявлення про час у давніх цивілізаціях.
12. Наука і релігія.
13. Досягнення давніх цивілізацій Америки.
14. Наука у Давній Індії.
15. Уявлення про природу і людину в античності.
16. Методологічний потенціал і відкриття античної філософії.
17. Розвиток астрономії в античності.
18. Арістотелівське розуміння науки.
19. Взаємозв'язок математики та філософії у Давній Греції.
20. Середньовічне розуміння природи та людини.
21. Європейська середньовічна наука.
22. Витоки Ренесансу.
23. Галілей та його роль у становленні сучасної науки.

24. Наукова революція Коперніка.
25. Вплив «Нового органону» Ф. Бекона на розвиток науки.
26. Природознавчі погляди у XVII ст. у країнах Європи.
27. Методологічні програми та ідеї Нового часу.
28. Розвиток концепції часу в європейській науці.
29. Натурфілософія і позитивізм.
30. Особливості критики і трансформації програм позитивізму.
31. Феноменологія як методологічна програма.
32. Постмодерністські винаходи в методології.
33. Історія герменевтики «наук про дух».
34. Моделі історичної реконструкції науки.
35. Позитивістські і неопозитивістські концепції науки.
36. Праця Т. Куна «Структура наукових революцій» та її роль у методології історії науки.
37. Наукові революції та їх роль у розвитку науки.
38. Постнекласична революція у сучасній науці.
39. Значення математики Лобачевського в історії науки.
40. Роль відкриттів Ейнштейна в розвитку науки.
41. Вплив техніки на життя людей.
42. Синергетичне бачення світу.
43. Філософські проблеми фізики.
44. Філософські проблеми математики.
45. Філософські проблеми геології.
46. Філософські проблеми техніки.
47. Філософські проблеми інформатики.
48. Інтернет як метафора глобального мозку.
49. Порівняльний аналіз теорій походження життя на Землі.
50. Філософські проблеми біології.
51. Філософські проблеми історичної науки.
52. Спроби створення єдиного знання в історії.
53. Філософські проблеми лінгвістики.
54. Філософські проблеми психології.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Матеріали методичного забезпечення філософських дисциплін для студентів усіх спеціальностей / Упоряд.: Ю.О. Шабанова, Ю.М. Пазиніч. – Д.: Національний гірничий університет, 2008. – 55 с.
2. ДСТУ 3008-95 Державний стандарт України. Документація. Звіти у сфері науки і техніки структура і правила оформлення.
3. СВО НГУ НМЗ-05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 138 с.
4. Завдання на виконання кваліфікаційної роботи магістра (макет) Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2010.
5. Степин В.С, Горохов В.Г., Розов М.А. Философия науки и техники: Учеб. пособие. – М.: Наука, 1995. – 420 с.
6. Основы философии науки. Учебное пособие / Под ред. С.А. Лебедева. – Екатеринбург: Деловая книга, 2005. – 780 с.
7. Кун Т. Структура научных революций. – М.: АСТ, 2002. – 608 с.
8. Современная философия науки. – М.: Наука, 1994. – 254 с.
9. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М.: Прогресс, 1986. – 542 с.
10. Лакатос И. Методология программ научных исследований. – СПб., 2000.
11. Мамардашвили М. К. Классический и неклассический идеалы рациональности. – М.: Лабиринт, 1994. – 89 с.
12. Хьюбнер К. Критика научного разума. – М., 1994.
13. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. – М., 2000.
14. Никифоров А.Л. Философия и история науки. – М.: Идея-Пресс, 2008. – 176 с.